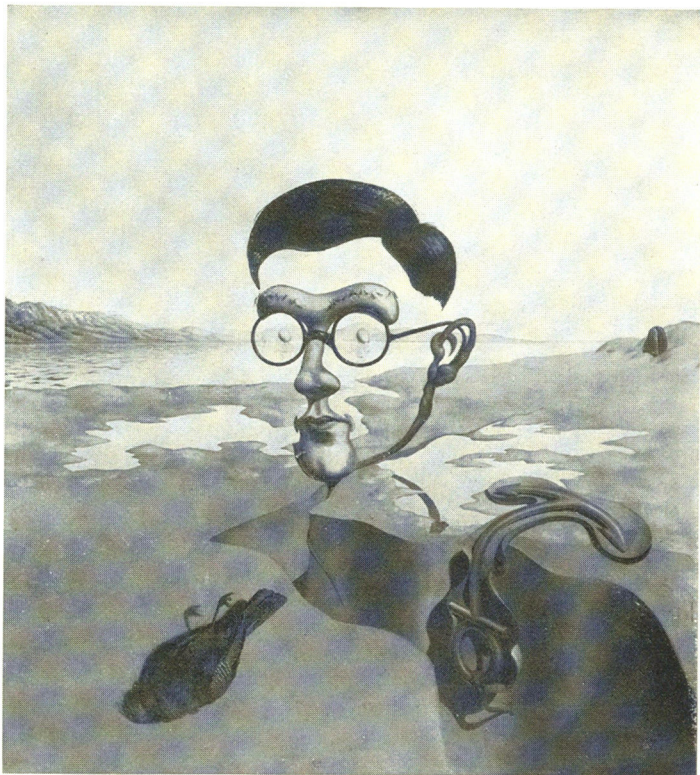

CENTRAAL
MUSEUM
UTRECHT

Agnietenstraat 1
Maliebaan 42

februari 1968

HET
KUNSTWERK
VAN DE
MAAND

Het afgebeelde kunstwerk is geëxposeerd in de afdeling „Kunst na 1850“, Maliebaan 42 (Buslijn 3, halte Nachtegaalstraat hoek Maliebaan).

J. H. Moesman (geb. 1909): portret van Gabriël Smit,
olieverf op doek, 90,4 x 82, ca. 1930/31.

Het ligt besloten in ons volkskarakter, algemeen gesproken tenminste, dat wij ons bij voorkeur niet te buiten gaan aan uitersten. Dat geldt ook voor onze kunsten en daardoor kon het gebeuren dat de uitbundige pracht en praal van de barok en de pathetische vervoering van de romantiek ons land maar zeer oppervlakkig hebben beroerd.

Hetzelfde is het geval met een kunststroming, die in de jaren twintig en dertig vooral toonaangevend was. Het surrealisme met name heeft hier nooit die weerklank gevonden die het bijv. in Frankrijk, het land van ontstaan, en in België, wel heeft gehad. Het is de kunst van het onderbewuste, van het psychisch-automatisme en dat brengt met zich mee een diep speuren in zichzelf, een blootleggen van allerlei gevoelens en drijfveren, ook de minder fraaie, een soort van kunstzinnige psycho-analyse (deze kunst is ondenkbaar zonder de theorieën van Freud en zijn medestanders omtrent het onderbewuste), waarvan het resultaat dan de vele schilderijen zijn, meest heel exact geschilderd, met hun vreemde, immers uit het diepste persoonlijke zelf voorkomende symboliek, een symboliek, die dikwijls associatief is.

Deze kunst is Nederland, zoals gezegd, grotendeels voorbij gegaan, maar toch waren er een aantal kunstenaars die zich er sterk mee verwant voelden; een van de meest vooraanstaande Nederlandse surrealistes is wel de Utrechtse schilder J. H. Moesman en het verheugt ons dan ook zeer dat wij nu van zijn hand kenmerkend werk kunnen laten zien. Vooral het portret van de bekende litterator Gabriël Smit is een zeer typerend staal van Moesman's bijzonder talent. Het is een voor de schilder zeer vroeg werk, daterend uit de tijd dat zowel hijzelf als ook de geportreerde nauwelijks twintig jaar waren en verbonden waren door een hechte vriendschap, die nog dateerde uit beider gezamenlijk doorgebrachte schooltijd. Beiden ook hadden zich met de hartstocht, hun jaren eigen, op de kunst en dan speciaal de eigenlijke kunst geworpen. Voor de jonge Moesman was dat toen reeds het jonge surrealisme, met zijn onverwachte en onberedeneerbare combinaties van voorwerpen en vormen, waar nooit te veel achter gezocht moet worden, maar die wel de kunstenaar alle vrijheid laten om zich op volstrekt eigen en oorspronkelijke wijze te uiten. De combinatie van talent en gegrepen zijn door de nieuwe mogelijkheden maken van dit schilderij uit het allereerste begin van het Nederlandse surrealisme een belangrijk document.